

Drie studies over gezin en huwelijk

AFTER DIVORCE,

WILLIAM J. GOODE, GLENCOE, ILLINOIS, 1955 (381 p.)

GESPRÄCHE MIT DER DEUTSCHEN JUGEND,

EIN BEITRAG ZUM AUTORITÄTSPROBLEM, KNUT PIPPING, RUDOLF ABSHAGEN EN ANNE-EVA BRAUNECK, HELSINGFORS 1954, (437 p.)

SOCIALE EN PSYCHOLOGISCHE ASPECTEN DER GEZINSONVOLLEDIGHEID

P. RIJKSEN, ASSEN 1955, (208 p.)

Drie studies, die hoewel naar onderwerp uiteenlopend, toch alle betrekking hebben op gezin en huwelijk en reeds uit dien hoofde zich lenen voor een gecombineerde bespreking. Voor een groot deel namelijk zijn de talrijke studies op dit gebied nog steeds gemakkelijk in drie grote groepen onder te brengen, die alle drie gekenmerkt worden door een „te weinig”: te weinig onderkennen van sociologische en sociale problemen, te weinig theoretische fundering van het onderzoek, te weinig degelijkheid in werkwijze. Twee van de drie te bespreken publicaties vormen in ieder geval een uitzondering op wat wel eens een regel dreigde te gaan worden, doordat zij niet in deze indeling onder te brengen zijn. Verder zijn deze drie boeken vergelijkbaar, omdat in alle drie uitsluitend of voornamelijk gebruik gemaakt wordt van de statistische methode.

Het lijvige werk van *Goode* mag in vele opzichten een voorbeeld heten van een goed opgezet statistisch onderzoek, waarvan de resultaten ook nog sociologische relevantie bezitten. In de gezinssociologie neemt men veelal zijn toevlucht tot het interviewen van groepen, die zich hier gemakkelijk voor lenen (studenten), maar hier is nu eens gewerkt met een toevallige steekproef. Jammer is echter, dat alleen de vrouw is ondervraagd en hoewel *Goode* dit tracht goed te praten, menen wij dat dit een eenzijdig beeld moet geven. Ook hecht hij wel eens te veel feitelijke waarde aan antwoorden op vragen naar het verleden, die beslist gekleurd moeten zijn door het gebeuren van de echtscheiding (het interview had plaats met reeds gescheiden vrouwen). Maar overigens geeft *Goode* een zeer voorzichtige en wel overwogen interpretatie van de cijfers. Stap voor stap volgt hij het scheidingsproces (niet het juridische, maar het sociale, dat zich uitstrekt van ver voor tot ver na het uitspreken van de scheiding); na *Waller's* studie uit 1930 is het thema echtscheiding nog niet zo volledig behandeld. Bijzonder te waarderen is ook, dat *Goode* in elk hoofdstuk de presentatie van het materiaal laat voorafgaan door een beschouwing, waarin enkele hypothesen worden ontwikkeld. In de inleiding wordt de sociologische betekenis van de echtscheiding als sociaal feit goed naar voren gehaald, waarbij allerlei onwetenschappelijke waarderings (die de gezinssociologie met name in de textbooks zo gemakkelijk binnensluipen) aan de kaak gesteld worden. De boven opgesomde methodische en technische tekorten kan men *Goode* dan ook niet aanwrijven.

Minder geestdriftig zijn wij over het boek van *Pipping c.s.* Het door hen

gemaakt gebruik van de statistische methode met psychologische categorieën is een experiment, maar de vraag is of het geslaagd mag heten. En daar het doel van het onderzoek niet in dit experiment lag, moet men de inhoudelijke resultaten beoordelen. Het grote bezwaar van deze studie (dat de auteurs overigens ook zelf wel aangevoeld hebben) is, dat zij door een tekort aan uitgangshypothesen louter een materiaalverzameling is gebleven.

Men wilde, uitgaande van de gezagsverhoudingen in het gezin, de relatie van de jeugd tot andere, collectieve autoriteiten vaststellen. Maar bij het onderzoek heeft men zich niet gebaseerd op een theorie of althans op enkele samenhangende hypothesen. De probleemstelling reikt niet verder dan enkele vragen in de trant van: welke autoriteiten hebben betekenis voor de jeugd? Welke houdingen neemt de jeugd aan tegenover verschillende autoriteiten? Vindt deze zijn grond in één houding tegenover het gezag? Al met al is het een omvangrijke collectie gegevens geworden, voornamelijk over gezinsactiviteiten en -verhoudingen, waaruit men incidenteel zeker waardevolle data zal kunnen putten.

Omdat men het onderzoek de nodige diepgang wilde geven, oordeelde men het noodzakelijk het vrije interview te gebruiken. Het interviewen van een representatieve steekproef, het oorspronkelijke plan, werd daarvoor een te tijdrovend werk. Het is de vraag of men nu ook maar niet beter had kunnen afzien van een dergelijke statistische analyse met zeer genuanceerde categorieën om in plaats daarvan meer naar een synthese toe te werken. (Een bezwaar van niet zo ernstige aard hebben wij tegen het citeren van interviewgedeelten, die geen functie hebben in het betoog).

Overigens is het niet verbazingwekkend, dat de samenstellers eigenlijk bij het gezin zijn blijven steken. Het oorspronkelijke doel was wel wat pretentieus, als men in aanmerking neemt, dat onze kennis over de gezagsverhoudingen in het gezin uit niet veel meer bestaat dan enige globale typering, waarover speciaal voor het Duitse gezin ook nog weinig eensgezindheid heerst.

Verstandig heeft dan ook *Dr. Rijksen* eraan gedaan zich bij de keuze van haar object enige beperkingen op te leggen. Zij analyseerde materiaal van een medisch-opvoedkundig bureau over kinderen uit onvolledige gezinnen en kwam tot de volgende conclusies: er bestaat een verband tussen a-sociaal gedrag en affectieve verwaarlozing, in welk verband de positie van het stiefkind als een bijzonder ongunstige naar voren komt; een verband tussen gezinsonvolledigheid en de psychiatrische diagnose van het kind bestaat alleen voor de categorie „psychisch verwaarloosde” kinderen. Uit de casuïstiek toont de schrijfster aan, dat de gezinsonvolledigheid als feit waarschijnlijk minder belangrijk is dan de manier waarop deze situatie door de volwassenen rond het kind wordt beleefd. Verder wijst zij op de andere factoren, die van evenveel of meer betekenis kunnen zijn.

Hoewel deze gevolgtrekkingen niet opzienbarend genoemd kunnen worden, zijn zij toch belangrijk genoeg in het kader van de bestaande kennis over dit onderwerp. Bovendien is de opzet van het onderzoek verantwoord; de kwantificerende methode wordt hier met recht toegepast, de schrijfster heeft een notie van de verbanden, die zij wil toetsen.